

приділяється розвитку індивідуальності, процесам його самопізнання та самоудосконалення.

Запропонований «алгоритм» заснований на взаємодії викладача і студента є динамічним, оскільки розглядається не тільки як зразок, але й як дієвий механізм, що забезпечує ефективний професійно-особистісний розвиток студентів на всіх етапах навчання у вищому навчальному закладі.

Список використаних джерел:

1. Газман О.С. Педагогическая поддержка детей в образовании как инновационная проблема / О.С. Газман // Новые ценности образования: десять концепций и эссе. – М.: Инноватор, 1995. – С. 58-63.

2. Рожков М.И. Сопровождение детей и молодёжи как компонент социально-педагогической деятельности / М.И. Рожков // Психологическое и социально- педагогическое сопровождение детей и молодёжи: Материалы международной научной конференции: В 2-х томах. Т. 1. – Ярославль, 2005. – С. 3-8.

Попович В.І.

здобувач,

*Національний університет біоресурсів і природокористування України;
завідувач відділення загальноосвітньої підготовки*

Відокремлений підрозділ

*Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Мукачівський аграрний коледж»*

ПРОФЕСІЙНО-МОВЛЕННЄВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ПЕДАГОГІЧНА КАТЕГОРІЯ

Загальний мовленнєвий розвиток студента визначається якісним рівнем його мовленнєвої діяльності, яка виявляється як у професійній діяльності, так і в процесі його самореалізації як форми самопрояву, досягнення окресленої мети, осмислення сутності професійної мовленнєвої діяльності. Практична робота, гра, педагогічні ситуації із застосуванням різного характеру спілкування, в яких здійснюється розвиток мовленнєвих умінь студента, є психолого-педагогічними стимуляторами його професійної комунікативної діяльності у навчально-виховному процесі.

У загальному вигляді комунікацію можна визначити як змістовний аспект соціальної взаємодії [4, с. 168]. Процес комунікації складається з окремих актів, через які реалізуються основні її функції: управлінська –

пов'язана з успішністю функціонування певної організації і є генетично та структурно вихідною; інформативна – пов'язана з обміном інформацією та науковим аналізом змісту інформаційних повідомлень; емотивна – пов'язана з емоційними переживаннями; фатична – пов'язана із встановленням контактів.

Таким чином, комунікативна компетентність являє собою синтез теоретичних і практичних знань з реалізації управлінської, інформативної, емотивної, фатичної функцій в процесі спільної діяльності [1, с. 66].

На підставі висновків вчених (Б. Ананьєва, І. Зязюна, В. Кан-Калика, М. Лосського, Г. Капської, О. Леонтєва, В. Семиченко, В. Сухомлинського та ін.) про те, що розвинені мовленнєві уміння виступають показником педагогічної культури і педагогічної майстерності, формування професійно значущих мовленнєвих умінь розглядається нами як закономірний органічний процес професійної підготовки особистості.

На наш погляд, підходи науковців до реальної картини формування професіоналізму майбутнього фахівця з чіткою орієнтацією на важливість мовлення у цьому процесі є незаперечним фактом.

Прояв якостей мовлення у процесі діяльності утворюють таку стійку структуру, яка спроможна регулювати особистісне ставлення студентів до ролі мовленнєвої діяльності, характеризують різний рівень готовності особистості майбутнього фахівця до професійної мовленнєвої діяльності і проявляються у свідомому, індивідуальному позитивному сприйнятті конкретних якостей мовлення як компонента професіоналізму.

Пошук шляхів удосконалення рівня професіоналізму студента в умовах вищої освіти потребує глибокого аналізу мовленнєвої діяльності як результату мовленнєвої підготовки.

Мовленнєва діяльність – це об'єктивний процес, оскільки він стосується носіїв мови і водночас – це суб'єктивний процес, який реалізується завдяки мовленню суб'єкта, має свою мисленнєву базу, особистісні голосові та емоційні прояви, особистий інструментарій впливу на співрозмовника залежно від конкретної мети. Окрім того, це одна із умов особистісного самовираження, самореалізації. А звідси ми можемо говорити про мовленнєву діяльність як про процес і результат дії, як про структурний елемент будь-якої діяльності, як про складову професійної діяльності [3, с. 45].

Як засвідчує практика, студенти уже з першого курсу спроможні засвоїти основні вимоги щодо мовленнєвої діяльності. Це стосується необхідності опанування знаннями про дієву силу слова, мовлення, досконалого володіння словниковим запасом і навичками їх застосування відповідно до ситуації; володіння технікою мовлення

(дихання, дикція, темп, інтенсивність, динаміка); прагнення впливати живим словом як на свій внутрішній стан, так і на стан (настрій) слухачів.

Виходячи з цих вимог, структура професійно-мовленнєвої компетентності студентів реалізується у таких чотирьох напрямках: анатомо-фізіологічні (фізичний); лексико-граматичний; культури мовлення; мовленнєвої діяльності.

Все це загалом сприяє успішній професійно-мовленнєвій підготовці, а відтак і введенню в практичний обіг поняття «мовленнєва підготовка», яка враховує основні функції мовленнєвої діяльності будь-якого індивіда: інтегративну (поєднання біологічних і соціальних процесів); комунікативну (мовлення як засіб спілкування між людьми); навчальну (формування знань про мову і мовлення, розвиток умінь і навичок спілкування); формуючу (сприяє покращенню знань та умінь, саморозвитку самовдосконаленню); культурологічну (культура мислення, культура почуття, культура мовлення тощо); розвиваючу (орієнтація на індивідуально-особистісний підхід, спрямований на самореалізацію); соціальну (передача і формування соціального досвіду особистості, що практично можна здійснити за умови організації реальної і ситуативної діяльності студентів); інформативну (охоплює широке коло питань, які розкривають об'єктивні закономірності світу, систему знань, оцінок тощо); спонукальну (забезпечує активне ставлення до засвоєння знань, готовність кваліфікувати інформацію на рівні її необхідності й доцільності, створення емоційного комфорту); еталонно-показову (виховання за допомогою своєї діяльності і самої особистості, а не лише адекватно дібраних методів і засобів); пристосувальну (пристосування форми, якостей мовлення до ситуації).

Аналіз розвитку компонентів професійно-мовленнєвої компетентності дозволив визначити рівні мовленнєвої підготовки студентів: репродуктивний, продуктивно-перетворювальний і творчий [3].

Репродуктивний рівень характеризується загальним уявленням студентів про педагогічну професію. Вони не володіють достатньою інформацією про мовлення як інструмент педагогічної дії, знають лише про окремі функції мовлення, зрідка використовують мовлення як засіб педагогічного впливу, хоча при цьому цілком усвідомлено прагнуть наслідувати варіанти зразків професійного мовлення інших осіб залежно від ситуації. Простежується схильність студентів до ігнорування окремих якостей мовлення, особливо тих, які «не відпрацьовані». У них недостатньо розвинений словниковий запас, уміння правильно конструювати мовлення.

Продуктивно-перетворювальний рівень характеризується наявністю усвідомлення студентами значення не лише загальнопедагогічних умінь, а й професійних мовленнєвих із проявом позитивного ставлення до

даного компонента професійної майстерності. Вони виявляють бажання до операційності застосування мовленнєвих умінь у практичній діяльності, більш активно включаються у навчальний процес на практичному рівні, уміють прогнозувати результати мовленнєвої діяльності, охоче шукають інтонаційні варіанти при визначеній педагогом меті мовлення. Студенти, віднесені до даного рівня, достатньо володіють лексичним запасом та умінням конструювати речення і добирати для їх озвучення адекватну інтонацію.

Творчий рівень характеризується високим розвитком особистісних мовленнєвих умінь студентів як компонента їх педагогічної майстерності; усвідомленням їх ролі і позитивним до них ставленням; виразним проявом спеціальних знань і умінь у професійній діяльності; оперативним застосуванням тих чи інших умінь відповідно до ситуації і мети дії. На цьому рівні починається активне застосування словесної дії у роботі зі студентами, проявляється мотивація до вдосконалення мовлення у різних формах роботи, досить високий рівень у володінні лексикою і логікою мовлення.

Формування професійно-мовленнєвої компетентності є однією з головних вимог до індивідуально-психологічних особливостей майбутнього фахівця.

Список використаних джерел:

1. Винославська О.В., Андрійченко Н.Г. Розвиток практичної компоненти комунікативної компетентності студентів технічного університету // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. – № 12. – С. 65-69.
2. Заброцький М.М. Педагогічна психологія. – К.: МАУП, 2000. – С. 74-82.
3. Пасинок В.Г. Мовна підготовка студентів як загальнопедагогічна проблема: Монографія. – Харків: Лівий берег, 1999. – 154 с.
4. Психологія. Словарь / Под общ. ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского. – М.: Политиздат, 1990.
5. Столяренко Л.Д. Педагогическая психология для студентов вузов. – Ростов н/Д.: Феникс, 2004. – С. 238-247.
6. Щербан Т.Д. Компетентність – якісна характеристика спілкування // Проблеми загальної та педагогічної психології. Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка, АПН України / За ред. С.Д. Максименко. – К.: Гнозис, 2002. – Т. IV. – С. 327-332.
7. Щербан Т.Д. Критерії продуктивності спілкування // Актуальні проблеми психології. Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка, АПН України / За ред. С.Д. Максименко, Л.М. Карамушки. – К.: Гнозис, 2003. – Т. V. – С. 309-315.